

**СЎЗ САНЪАТИ
ХАЛҚАРО ЖУРНАЛИ
4 ЖИЛД, 1 СОН**

**МЕЖДУНАРОДНЫЙ ЖУРНАЛ
ИСКУССТВО СЛОВА
ТОМ 4, НОМЕР 1**

**INTERNATIONAL JOURNAL
OF WORD ART
VOLUME 4, ISSUE 1**

Бош муҳаррир:

Холбеков Муҳаммаджон

ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Бош муҳаррир ўринбосари:

Тўхтасинов Илҳом

ф.ф.д., доцент (Ўзбекистон)

Тахрир хайъати:

Назаров Бахтиёр

академик. (Ўзбекистон)

Якуб Умарўгли

ф.ф.д., профессор (Туркия)

Алмаз Улви Биннатова

ф.ф.д., профессор (Озарбайжон)

Бокиева Гуландом

ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Миннуллин Ким

ф.ф.д., профессор (Татаристон)

Махмудов Низомиддин

ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Керимов Исмаил

ф.ф.д., профессор (Россия)

Жўраев Маматкул

ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Куренов Рахыммамед

к.ф.н. (Туркменистон)

Кристофер Жеймс Форт

Мичиган университети (АҚШ)

Умархўжаев Мухтор

ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Мирзаев Ибодулло

ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Болтабоев Ҳамидулла

ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Дўстмухаммедов Хуршид

ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Лиходзиевский А.С.

ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Сиддикова Ирода

ф.ф.д., профессор (Ўзбекистон)

Шиукашвили Тамар

ф.ф.д. (Грузия)

Юсупов Ойбек

масъул котиб, доцент (Ўзбекистон)

Главный редактор:

Холбеков Муҳаммаджон

д.ф.н., профессор (Ўзбекистон)

Заместитель главного редактора:

Тухтасинов Илҳом

к.ф.н., доцент (Ўзбекистон)

Редакционная коллегия:

Назаров Бахтиёр

академик. (Ўзбекистон)

Якуб Умар оглы

д.ф.н., профессор (Туркия)

Алмаз Улви Биннатова

д.ф.н., профессор (Азербайджан)

Бакиева Гуландом

д.ф.н., профессор (Ўзбекистон)

Миннуллин Ким

д.ф.н., профессор (Татарстан)

Махмудов Низомиддин

д.ф.н., профессор (Ўзбекистон)

Керимов Исмаил

д.ф.н., профессор (Россия)

Джураев Маматкул

д.ф.н., профессор (Ўзбекистон)

Куренов Рахыммамед

к.ф.н. (Туркменистон)

Кристофер Джеймс Форт

Университет Мичигана (США)

Умархаджаев Мухтар

д.ф.н., профессор (Ўзбекистон)

Мирзаев Ибодулло

д.ф.н., профессор (Ўзбекистон)

Балтабоев Ҳамидулла

д.ф.н., профессор (Ўзбекистон)

Дустмухаммедов Хуршид

д.ф.н., профессор (Ўзбекистон)

Лиходзиевский А.С.

д.ф.н., профессор (Ўзбекистон)

Сиддикова Ирода

д.ф.н., профессор (Ўзбекистон)

Шиукашвили Тамар

д.ф.н. (Грузия)

Юсупов Ойбек

отв. секретарь, доцент (Ўзбекистон)

Editor in Chief:

Kholbekov Muhammadjan

Doc. of philol. sci., prof. (Uzbekistan)

Deputy Chief Editor

Tuhtasinov Ilhom

Ph.D. Ass. Prof. (Uzbekistan)

Editorial Board:

Bakhtiyor Nazarov

academician. (Uzbekistan)

Yakub Umarogli

Doc. of philol. sci., prof. (Turkey)

Almaz Ulvi Binnatova

Doc. of philol. sci., prof. (Azerbaijan)

Bakieva Gulandom

Doc. of philol. sci., prof. (Uzbekistan)

Minnulin Kim

Doc. of philol. sci., prof. (Tatarstan)

Mahmudov Nizomiddin

Doc. of philol. sci., prof. (Uzbekistan)

Kerimov Ismail

Doc. of philol. sci., prof. (Russia)

Juraev Mamatkul

Doc. of philol. sci., prof. (Uzbekistan)

Kurenov Rakhimmamed

Ph.D. Ass. Prof. (Turkmenistan)

Christopher James Fort

University of Michigan (USA)

Umarkhodjaev Mukhtar

Doc. of philol. sci., prof. (Uzbekistan)

Mirzaev Ibodulla

Doc. of philol. sci., prof. (Uzbekistan)

Boltaboev Hamidulla

Doc. of philol. sci., prof. (Uzbekistan)

Dustmuhammedov Khurshid

Doc. of philol. sci., prof. (Uzbekistan)

Lixodzievsky A.S.

Doc. of philol. sci., prof. (Uzbekistan)

Siddiqova Iroda

Doc. of philol. sci., prof. (Uzbekistan)

Shiukashvili Tamar

Doc. of philol. sci. (Georgia)

Yusupov Oybek

Ass. prof. (Uzbekistan) - Senior Secretary

МУНДАРИЖА \ СОДЕРЖАНИЕ \ CONTENT

Адабиётшунослик

- 1. Rahmonqulova Zarnigor**
DISTOPIK EKZISTENSIALIZMNI INGLIZ YOZUVCHISI UILYAM
GOLDINGNING “LORD OF THE FLIES” ROMANIDA AKS ETISHI.....6
 - 2. Усманова Севара**
ЧЎЛПОН ВА С.РИЧАРДСОН РОМАНЛАРИДА БАДИИЯТ МУАММОЛАРИ.....14
 - 3. Yusupova Dildora**
SHOIR SO‘Z AYTGANI KELAR DUNYOGA...(Shoira Halima
Xudoyberdiyevaning hayot va ijod yo‘liga chizgilar).....21
 - 4. Қўчқорова Садоқат**
ФОЛЬКЛОРДА ЭРТАКНИНГ ЖАНР СИФАТИДАГИ ХУСУСИЯТИ.....28
 - 5. Мажитова Сабоҳат, Ярашов Шариф**
АМИР ХУСРАВ ДЕҲЛАВИЙ ВА АБДУРАҲМОН ЖОМИЙ ҲАЗАЛЛАРИДА
«ДИЛ» (ЮРАК, ҚАЛБ) ТИМСОЛИНИНГ ЛЕКСИК-СЕМАНТИК МАЙДОНИ.....35
 - 6. Джалилова Зарнигор**
ИНГЛИЗ ШЕЪРИЯТИДА ИНСОН СИФАТЛАРИНИНГ ГУЛЛАР
ТИМСОЛИДА ИФОДАЛАНИШИ.....42
- ## Лингводидактика
- 7. Khamzaev Sobir, Gilyazetdinov Eldar**
THE PRINCIPLES OF SPEAKING SKILLS’ FORMATION AMONG
STUDENTS OF LINGUISTIC UNIVERSITIES.....48
- ## Тилшунослик
- 8. Boygucheva Lola**
THE ROLE OF DISCOURSE ANALYSIS IN MODERN LINGUISTIC THEORY.....54
 - 9. Кобилова Азиза**
ШИФОБАХШ ЎСИМЛИКЛАР ЎРНИДА ИШЛАТИЛАДИГАН
ПЕРИФРАЗЛАР ТАҲЛИЛИ (ИНГЛИЗ ВА ЎЗБЕК ТИЛЛАРИ МИСОЛИДА).....59
 - 10. Mamanazarova Gulhayo, Paluanova Halifa**
ISSUES ON OIL AND GAS TERMINOLOGY IN LINGUISTICS.....65
 - 11. Melikova Elnora, Abdullayeva Nargiza**
PRIMARY AND SECONDARY PREDICATION.....71
 - 12. Saidova Farida**
O‘ZBEK TILI LEKSIK SINONIMLARINING LEKSIKOGRAFIK TALQINI.....77
 - 13. Turniyazov Behzod**
FAKTIVLIK ASOSIDAGI KAUZATSIYA.....83

14. Гафуров Бахтиёр АНАЛИЗ ЛИНГВОСТАТИСТИЧЕСКОЙ ХАРАКТЕРИСТИКИ АКЦЕНТНЫХ ФОНОВАРИАНТОВ ИМЕН СУЩЕСТВИТЕЛЬНЫХ РУССКОГО ЯЗЫКА.....	91
15. Ибаев Анвар КОМПАРАТИВ СИНТАКТИК ҚУРИЛМАЛАР ТИЛШУНОСЛИКНИНГ ЎРГАНИЛИШ ОБЪЕКТИ СИФАТИДА.....	97
16. Исмаилов Тургун ПРЕЗИДЕНТ ДИСКУРСИДА HOMELAND КОНЦЕПТИНИНГ МИЛЛИЙ ҚАДРИЯТЛАР ОРҚАЛИ ТАСАВВУР ЭТИЛИШИ (FREEDOM, LIBERTY ҚАДРИЯТИ МИСОЛИДА).....	103
17. Камолитдинова Вазира ОКСЮМОРОН ВА УНИНГ УСЛУБИЙ - СЕМАНТИК ХУСУСИЯТЛАРИНИНГ ҚЎЛЛАНИЛИШИ.....	111
18. Нигматова Лолахон ЎЗБЕК ТИЛИ МАХСУС КОРПУСЛАРИ – ТИЛ ВА МАДАНИЯТ МУШТАРАКЛИГИНИ ЎРГАНИШ ВОСИТАСИ.....	116
19. Сабирова Ёъзоа ЎЗБЕК ТИЛИНИНГ ИЗОҲЛИ ЛУҒАТЛАРИДА ЎЗЛАШМА ЮРИДИК ТЕРМИНЛАР ТАЛҚИНИ.....	121
20. Сулаймонова Нигора ЗАМАХШАРИЙ ГЎЗАЛ НУТҚ ВА САБР ОДОБИ ҲАҚИДА.....	130
21. Тўева Зулфия, Юлдашева Дилором БАЁН ВА УНИНГ ТУРЛАРИ ҲАҚИДА.....	137
22. Xolova Muyassar BOYSUN SHEVASI ONLAYN MA'LUMOTLAR BAZASI (QIDIRISH VA SARALASH IMKONIYATLARI ASOSIDA).....	146
23. Abdullayeva Oqila Holmo'minovna O'ZBEK TILI KORPUSINI YARATISH BOSQICHLARI VA MUAMMOLI JHATLARI....	153
24. Abdunazarova Zarina Islomovna THE FORMATION OF SPEECH COMPETENCE.....	146
25. Nilufar Abduraxmonova O'ZBEK TILI KORPUSINI YARATISHDA LINGVISTIK ANNOTATSIYALASH TAMOYILLARI.....	164
26. Shamuradova Naima O'ZBEK VA INGLIZ XALQ MAQOLLARINING QIYOSIY O'RGANILISHI HAQIDA (ASOSIY QISMLARINI QO'LLASH).....	171
27. Яхёева Гулнора Бахтиёровна ОСОБЕННОСТИ РАЗВИТИЯ ТВОРЧЕСКОЙ АКТИВНОСТИ СТУДЕНТОВ В ПРОЦЕССЕ ОБУЧЕНИЯ ИНОСТРАННОМУ ЯЗЫКУ.....	175

28. Irgasheva Umida INGLIZ TILI DARSLARIDA TALABALAR KASBIY NUTQ KOMPETENTSIYASINI TAKOMILLASHTIRISHDA STEAM TEXNOLOGIYALAR AHAMIYATI.....	179
29. Jumaniyozova Nuriya Axmedovna YURIDIK DISKURS LINGVISTIK TADQIQOT OBYEKTI SIFATIDA.....	184
30. Khayitova Feruza Abdikhalikovna THE PRACTICAL ANALYSIS OF TOPONYMS IN GREAT BRITAIN BASED ON THE STORY OF A. CONAN DOYLE "THE HOUND OF THE BASKERVILLES".....	188
31. Z. Masodiqova, Sh. Xatamqulova O'ZBEK VA NEMIS MAQOLLARINI QIYOSHLASH.....	193
32. Teshaboyev Dilmurod Rahmadjonovich, Axmadjonova Mohinur Bahodirovna SON SO'Z TURKUMINING BOSHLANG'ICH SINF DARSLIKLARIDA IFODALANGAN SHAKLLARINI AKT ORQALI TUSHUNTIRISH.....	193
33. Maxmurova Mavjuda Halimovna METAFORALAR NUTQ SHAKLI SIFATIDA.....	204
34. Nazarov Rustam Irkinovich THE IMPORTANCE OF PAIR WORK AND GROUP WORK ACTIVITIES IN TEACHING ENGLISH IN TECHNICAL UNIVERSITIES.....	210
35. Saidbekova Raykhona Rustambekovna, Ruzmatova Dilnoza Ramatjonova FAMILY PERSPECTIVES IN THE NOVEL "AND THE MOUNTAIN ENCHOED" BY KHALED HUSSEINI.....	217
36. Алижон Раҳматович Қосимов, Хумора Муҳаммадиса қизи Иминова ТИЛНИНГ БИОПСИХОСОЦИАЛ ОНТОЛОГИК МАҚОМИ МУАММОЛАРИ.....	222

СЎЗ САНЪАТИ ХАЛҚАРО ЖУРНАЛИ МЕЖДУНАРОДНЫЙ ЖУРНАЛ ИСКУССТВО СЛОВА INTERNATIONAL JOURNAL OF WORD ART

Сабилова Эъзога Шухрат кизи
ТДЮУ Ихтисослаштирилган филиали ўқитувчиси

ЎЗБЕК ТИЛИНИНГ ИЗОҲЛИ ЛУҒАТЛАРИДА ЎЗЛАШМА ЮРИДИК ТЕРМИНЛАР ТАЛҚИНИ

 <http://dx.doi.org/10.26739/2181-9297-2021-1-19>

АННОТАЦИЯ

Мақолада ўзбек тилининг изоҳли луғатида келтирилган ҳуқуқий терминлар ўз ва ўзлашган қатлам гуруҳларга кўра таҳлил қилинган. Хусусан, ўзлашма терминларнинг ўзлашишига асоси бўлган омиллар, ўзлашиш шакллари, сабаблари ҳамда ўзига хос усуллари ҳақида фикр юритилган. Ҳисоб-китоблар асосида юридик атамалар ўзлашиши бўйича қайси тилларга мансублигига оид статистик маълумотлар келтирилган. Ўзбек тилининг изоҳли луғатида берилган юридик терминлар талқинини оммалаштириш, халққа тушунарли тарзда етказиш долзарб вазифа эканлиги ўзлашма юридик терминларнинг талқини орқали ёритилган.

Калит сўзлар: лексика бойиши, ташқи имконият, ўзлашма термин, Рим ҳуқуқи, латинизм, транскрипция, транслитерация, реинтерпретация, баҳолаш.

Sabirova Ezoza Shuhrat kizi

Lecturer at Specialized Branch of Tashkent State University of Law

INTERPRETATION OF LEGAL TERMS IN THE EXPLANATORY DICTIONARIES OF THE UZBEK LANGUAGE

Annotation. The article analyzes the legal terms in the explanatory dictionary of the Uzbek language according to their own and mastered strata. In particular, the factors, forms, causes and specific methods of assimilation of the terms are considered. Based on the calculations, statistics are provided on which languages the legal terms refer to. The importance of popularizing the interpretation of legal terms in explanatory dictionary of Uzbek language and bringing it to the public in an understandable manner is highlighted through the interpretation of legal terms.

Key words: vocabulary enrichment, external opportunity, assimilation of term, Roman law, latinism, transcription, transliteration, reinterpretation, evaluation.

Сабилова Эъзога Шухрат кизи

Преподаватель Специализированного филиала ТГЮУ

ТОЛКОВАНИЕ ЮРИДИЧЕСКИХ ТЕРМИНОВ В ТОЛКОВЫХ СЛОВАРЯХ УЗБЕКСКОГО ЯЗЫКА

АННОТАЦИЯ

В статье анализируются юридические термины в толковом словаре узбекского языка в соответствии с их собственными и освоенными слоями. В частности, рассматриваются факторы, формы, причины и конкретные методы усвоения терминов. На основе расчетов предоставляется статистика, на каких языках относятся юридические термины. Важное значение популяризации толкования правовых терминов в толковом словаре узбекского языка и доведения его до сведения общественности понятным образом подчеркивается посредством толкования юридических терминов.

Ключевые слова: пополнение словарного запаса, внешняя возможность, термин усвоения, римское право, латинизм, транскрипция, транслитерация, реинтерпретация, оценивание.

Ўзбек тили лексикаси бир қанча манбалар асосида бойиб, ривожланиб боради. Уни, аввало, иккита гуруҳга ажратиш мумкин:

- 1) ўз ички имкониятлари асосида (ички манба);
- 2) бошқа тиллардан сўз олиш асосида (ташқи манба).

Луғат бойишининг ички имконияти кенгдир. Жумладан:

- 1) морфологик ва синтактик усуллар билан янги сўз ясаши мумкин;
- 2) илгари кўлланиб, кейин истеъмолдан чиқиб кетган сўзлардан янги тушунча ифодалаш асосида;
- 3) шева сўзларини фаоллаштириб, адабий тилга киритиш орқали.

Дунёда бошқа тиллардан сўз олмайдиган, фақат ички имкониятлар асосида ривожланадиган бирорта ҳам тил йўқ. Ўзбек тили лексикаси ҳам ташқи манбалар асосида бойиб бормоқда. Буни ЎТИЛ (ўзбек тилининг изоҳли луғати)да ўзлашма юридик терминлар салмоқли эканлигидан ҳам кўриш мумкин.

Луғатда халқаро ва миллий ҳуқуқий тушунчалар, давлат ва ҳуқуқ назарияси, тарихи, конституциявий ва маъмурий ҳуқуқ, фуқаролик ва халқаро оммавий ҳуқуқ билан биргаликда иқтисодий муносабатларни тартибга солишда ишлатиладиган иборалар, хусусий ҳуқуқ, криминология, криминалистика, суд-тиббиёт экспертизалари билан боғлиқ ўзлашма юридик терминлар талқинида алоҳида эътибор берилган.

ЎТИЛда юридик сўзига қуйидагича изоҳ берилган:

ЮРИДИК [лот. *juridicus* — суд ва судловга оид] Ҳуқуққа, ҳуқуқшуносликка оид; ҳуқуқий. Юридик консультация. Юридик факультет. Юридик жавобгарлик.

Бундан кўринадики, ЎТИЛда ҳуқуқий терминларнинг аксарияти ўзлашма сўзлар бўлиб, уларнинг айримлари ўзбек тилидаги муқобили билан алмаштирилган.

Рим ҳуқуқи кўплаб жаҳон тиллари учун ҳуқуқий сўз бирикмаларининг бирламчи манбаидир. Аниқлик ва соддалик бу Рим ҳуқуқини бошқа Европа мамлакатлари ҳуқуқларидан ажратиш туради. Рим ҳуқуқий атамаларининг аксарияти ҳозирги кунда энг замонавий қонунчилик институтларининг мулки бўлиб ишлатилмоқда. Янги атамалар яратишнинг узок давом этган жараёни халқларнинг ижтимоий ва маънавий маданиятининг фаол ривожланишида рўй беради. Жамият, фан, маданият ва ишлаб чиқаришнинг барча жабҳалари терминологияси тарихи инсоннинг табиат ва жамият ҳақидаги билимлари эволюциясининг тавсифидир. Терминология тил фанининг асосини ташкил этади. Терминологик қатламнинг ривожланиш қонуниятлари ва хусусиятларини ўрганиш фан сифатида терминологиянинг устувор вазифасидир. Терминология тизими касбий ва илмий мулоқот жараёнини жуда аниқ оптималлаштиради ва инсон билишининг ривожланишига ёрдам берадиган одамларнинг амалий фаолияти натижаларини акс эттиради. Умумий сўзларни реинтерпретация қилиш ҳуқуқий терминларни шакллантиришнинг афзал усулига айланди. Бундан ташқари, сўзлар атамага айлантирилганда ўзининг баҳоловчи концепциясини сақлаб қолди. Баҳолаш ҳуқуқий атама маъносининг асосий таркибий қисмларидан бири бўлиб, у юриспруденциянинг аксиологик хусусиятига кўра талаб қилинади. Баҳолаш тушунчаларни ҳуқуқий тартибга солиш жараёнида объектив зарур

ҳисобланади, чунки улар норматив кучнинг барқарорлик даражасини белгилайди: у қонуний муҳим ҳодисаларни умумлаштиради ва ҳуқуқни муҳофаза қилиш ходими эса фақат муайян ҳуқуқий муносабатлар доирасида уларни мустақил тушунтиради.

Таъкидлаш керакки, ҳуқуқий тартибга солиш мослашувчанлик ва эгилувчанлик хусусиятларига эга. Бу эса баҳо юридик терминологик терминларнинг семантик структурасида системали зарурий элемент эканлигини кўрсатади.

Лингвистик луғатга тўхталадиган бўлсак, сўз ўзлаштириш – чет тили элементи (сўз, морфема, синтактик қурилиш ва бошқалар)ни тил алоқалари натижасида бир тилдан иккинчи тилга кўчириш жараёни. Агар биз қонуннинг ўзлаштириш шартларини ҳисобга олсак, улар нафақат тилнинг лексик тузилишини ҳуқуқий атамалар ва тушунчалар билан бойитди, балки кўплаб янги ҳодисалар ва ҳуқуқ институтларини аниқ белгилаб берди. Янги ҳуқуқий атамаларни ўзлаштиришнинг дастлабки даври Византия билан иқтисодий, сиёсий ва маданий алоқаларнинг ривожланиши билан боғлиқ. Қадимги Рим эса ўзининг ривожланган ҳуқуқий тизими (Рим ҳуқуқи) билан ривожланган ҳуқуқ тизимининг намунаси бўлиб қолмоқда: унинг доирасида қисқалиги, соддалиги ва равшанлиги билан ажралиб турадиган ҳуқуқий тушунча ва атамалар тизими шаклланди ва бугунги кунда ҳам эътироф этилмоқда. Рим ҳуқуқи Европада, жумладан, рус тили ва терминологияси шу тил таъсири орқали шаклланаётган тилларда фуқаролик ҳуқуқи тизимларининг асосини биринчи бўлиб ташкил этади. Бу кўплаб мамлакатларнинг тилларига ўзлаштириш сифатида тегишли ҳуқуқий шартларни келтирди. Россия Федерацияси фуқаролик кодексида акс эттирилган ҳуқуқий атамалар ва Россия фуқаролик ҳуқуқи назарияси тушунчаларига кўплаб мисоллар келтириш мумкин. Биринчи навбатда, бунини Россия Федерацияси фуқаролик кодексида акс эттирилган ҳуқуқий атамалар – акт, де-факто, аккредитив, аккредитация кабиларда кўриш мумкин. Бу атамалар ўз навбатида ўзбек тилининг ҳуқуқий терминлари гуруҳида ҳам акс этган. Ўзбек тилининг изоҳли луғатида ўзлашма юридик терминлар куйидагича ифодаланган:

АКТ [лот. actus; actum — амал, ҳаракат; ҳужжат, қарор] 3 ҳук. Юридик аҳамиятга эга қарор ёки ҳужжат. Ердан фойдаланиш ҳақидаги акт.

ДЕ-ФАКТО [лот. de facto — амалда, ҳақиқатда] 1 ҳук. Янги давлат ёки ҳукуматнинг қисман (юридик жихатдан расмийлаштирилмаган ҳолда) эътироф этилиши.

АККРЕДИТИВ [лот. accreditivus — ишончли, ваколатли] 4 ҳук. Аккредитив (ёрлик) Дипломатик вакилнинг ваколатини тасдиқловчи ҳужжат.

АККРЕДИТАЦИЯ [лот. accredo — ишонмоқ, ишонч билдирмоқ] ҳук. 1 Дипломатик ваколатхона бошлиғи ёки давлатнинг бирон-бир халқаро ташкилотидаги доимий вакили лавозимига тайинлаш ва шу лавозимни бажаришга киришиш тадбирлари.

Инглиз тилидан янги терминларнинг фаол ўзлаштирилиши туфайли XX асрнинг сўнгги ўн йиллигида муҳим ўзгаришларга учраган молиявий-иқтисодий тизим (шунингдек, унга киритилган терминлар)дан фарқли равишда ҳуқуқшунослик соҳаси ва унинг атамалари тубдан ўзгартирилмаган. Бугунги кунда расмий-идоравий ва ҳуқуқий матнларда молиявий ва иқтисодий фаолият матнларига нисбатан бир нечта замонавий ўзлаштирилган сўзлар мавжуд бўлиб, унда ишлатиладиган ўзлашмалар улуши анча юқори. Бироқ ўтган 20-30 йил давомида, рус тилининг ҳуқуқий сўзлари, асосан, инглиз тили янги атамаларидан бойишга сазовор бўлди. Бу жараён, аввало, хўжалик юритувчи субъектларнинг хўжалик фаолияти билан чамбарчас боғлиқ бўлган ва жамиятнинг иқтисодий манфаатлари ҳамда эҳтиёжларига хизмат қиладиган ҳуқуқ соҳаларига (бизнес ҳуқуқи, тижорат ҳуқуқи, солиқ ҳуқуқи, молия ҳуқуқи) тегишли эди. Ҳуқуқнинг бошқа соҳаларида рус тилининг ҳуқуқий луғатида, шунингдек, умумий сўз бирикмаларига киритилган барча ўзлашма сўзлар узоқ вақт давомида киритилган. Бу оддий одамлар томонидан махсус атамалар сифатида қабул қилинмайдиган атамалардир. Булар “прокурор”, “нотариус”, “апелляция” (лотинчадан келган), “департамент” (французчадан), “банкротлик” (италиянчадан) ва ҳоказо атамалардир. Эътибор бериладиган бўлса, юқоридаги ҳуқуқий ўзлашмалар ўзбек тили учун ҳам умумистеъмол терминлар сирасига мансуб. ЎТИЛда бу терминлар куйидагича шарҳланади:

ПРОКУРОР [фр. procureur < лот. pro-curare — ғамхўрлик қилмоқ] 1 Қонунларга тўла амал қилиниши ва уларнинг тўғри қўлланиши устидан давлат назорати олиб боровчи мансабдор шахс. 2 Суд жараёнида давлат қораловчиси.

НОТАРИУС [лот. notarius — мирза, котиб] Турли хил юридик ҳужжатларни (шартнома, васиятнома, ишончнома ва ш.к.ни) гувоҳлантириш, тасдиқлаш ишларини амалга оширувчи мансабдор шахс. Шунинг билан биргаликда жойларда давлат нотариуслари ҳам ишляпти. Газетадан.

БАНКРОТ [нем. Bankrott < итсг. banco rotto — синган курси] Қарзини тўлашга қурби етмай қолган, синган касб-ҳунар эгаси ёки корхона. Банкрот бўлмоқ. Банкротлар тез-тез рўй бериб туради, у иқтисодий инқирозлар вақтида айниқса кучаяди. «УзМЭ».

ДЕПАРТАМЕНТ [фр. departement - бошқарма, идора] 1 Францияда ва бошқа айрим мамлакатларда энг йирик маъмурий-худудий бирлик.

Ҳуқуқий назарияга келадиган бўлсак, у жуда кўплаб чет тили атамалари билан фаолият кўрсатади. Айниқса, уларнинг кўпчилиги “Рим ҳуқуқи” ўқув фанида, ҳуқуқшунослик факультетларининг биринчи курс талабаларида ўтилади. Бу фан лотин тили ўзлашма сўзларидан кўп фойдаланади. Шунингдек, “Халқаро ҳуқуқ”, “Божхона ҳуқуқи” ва “Молиявий ҳуқуқ” кабиларда турли тиллардан бир қатор ўзлашма сўзлар мавжуд бўлиб, улар бутун дунё, ҳуқуқий назарияси ва амалиётининг умумий атамаларига айланган. Масалан, реквизи́тлар, протест сўзлари ўзбек тили ҳуқуқий терминлари гуруҳига оид ва булар ЎТИЛда ўз ифодасини топган:

ПРОТЕСТ [лот. protestari — қатъий норозилик, баёнот эълон қилмоқ] ҳук. Тегишли суд ва прокуратура органларининг суд ҳукмлари ва қарорларини қайта кўриб чиқиш ҳақидаги расмий ёзма баёноти, илти-мосномаси. Ушбу қарор, ҳуқумат топшириғига зид бўлганлиги сабабли, вилоят прокуратурасининг протести билан бекор қилинди. Газетадан. Олий суд протестни қаноатлантиради. Газетадан.

ЎТИЛда реквизи́тлар ва реквизи́т терминлари фарқли тушунчалар сифатида шарҳланган. Изоҳдан кўриш мумкинки, айнан реквизи́тлар термини ҳуқуқий характерга эга.

РЕКВИЗИТЛАР ҳук. Муайян ҳужжатнинг юридик жиҳатдан кучга эга эканлиги-ни кўрсатувчи, қонун-қоидалар билан бел-гиланган зарурий маълумотлар. Қимматли қоғозларда ифодаланган мажбурий реквизи́тлар муомалага чиқарилаётган ҳар бир қимматли қоғозда кўрсатилади. «Ҳаёт ва қонун».

РЕКВИЗИТ [лот. requisitum — керакли, зарур] Театр томошаларида ёки кинофильм суратга олинаётганда фойдаланиладиган та-бий ёки ясама бутомлар мажмуи.

Олинма сўзлар тўғридан-тўғри ва трансфармацияланган (бошқа ном берилган) йўллар орқали ўзлаштирилади. Тўғридан-тўғри олинган сўзлар ўша тилда қандай ишлатилса, бошқа тилда ҳам шу шаклда кўчирилади. Мисол учун, “лизинг” атамаси рус тилига ҳам, ўзбек тилига ҳам тўғридан-тўғри ўтказилган. Иқтисодиётдан ҳуқуқ терминологиясига кўчиб, кейинчалик сотиб олиш ҳуқуқи билан узоқ муддатли ижара ёки молиявий ижара маъносини англатади. Айни пайтда бу атама Россия Федерацияси фуқаролик кодексининг иккинчи қисмига ижара шартлари билан туташган. ЎТИЛда “лизинг” сўзига қуйидагича изоҳ берилган:

ЛИЗИНГ [ингл. lease, leasing — ижара; ижара шартномаси; ижарага бермоқ] Асосий ишлаб чиқариш воситалари (машиналар, асбоб-усқуналар, транспорт воситалари, ишлаб чиқариш иншоотлари) ва б. товарларни ишлаб чиқаришда фойдаланиш учун қарзни аста-секин узиш шarti билан узоқ муддатли ижарага бериш ёки олиш. Лизинг компанияси. Лизинг шартномаси.

Кўринадик, ўзбек тилида ҳам бу термин ижара шартлари билан боғлиқ ҳолда ифода этилган.

Олинма сўзлар транскрипция, транслитерация ва калкацияланган усуллар асосида ўзлашади. Транскрипция – бу халқаро иқтисодий ва ҳуқуқий ҳақиқатларга (бу ҳолда, халқаро ҳуқуқ ва молия ҳуқуқи) татбиқ этадиган ҳуқуқ тармоқларининг яқинлиги билан

изоҳланадиган хорижий сўз (“dealer” сўзидан “дилер”)нинг такрорланиши. Бу усул ўзлашма сўзлар жараёнига кўпроқ таъсир қилади.

ДИЛЕР [ингл. dealer — биржа даллоли] 1 Товарлар (маҳсулот) олди-сотдиси билан шуғулланувчи, ўз номидан ва ўз маблағи ҳисобидан ҳаракат қилувчи жисмоний шахс ёки фирма.

Транслитерация – рус тилида хорижий сўзнинг ҳарф тузилиши такрори. Транслитерацияга мисол сифатида “агент” (“agent”дан), “аудит” (“audit”дан) каби олинма терминларни келтириш мумкин. Ўзбек тили ҳам бу юридик терминларни шу йўл орқали қабул қилиб, ЎТИЛда қуйидагича изоҳланади:

АГЕНТ [лот. agens, agentis — ҳаракатдаги; иш юритувчи] 1 Ташкилот, муассаса ва ш.к.нинг маълум вазифаларни бажариш учун тайинланган вакили. Таъминот агенти. Молия агенти. 2 Бировлар томонидан кўйилган, бировларнинг манфаатлари учун махфий хизмат қиладиган шахс. Халқаро терроризм агентлари. 3 Бирор давлат разведкасининг махфий ходими; жосус, айғоқчи. Лекин ғоят эҳтиётлик билан ишлар, чунки агентлар ва. сўз овловчилар қишлоқларда оз эмас. Ойбек, Нур қидириб.

АУДИТ [лот. auditis — эшитиш, тинглаш] Аудиторлик ваколоти бўлган шахслар (аудиторлик фирмалари) томонидан хўжалик субъектлари молиявий ҳисоботининг экспертизаси ва тахлили; тафтиш.

Агар фарқли тил жуфтликларини кўриб чиқадиган бўлсак, уларнинг ҳар бири учун транскрипция ва транслитерация қоидаларининг алоҳида рўйхати бўлиши керак. Жумладан, талаффуз қилиб бўлмайдиган айрим ундошларнинг транслитерацияси; қисқарган ундошларнинг транслитерацияси; унлилар ўртасида кўш ундошларнинг, шунингдек, сўз охиридагиларнинг кўчирилиши; алоҳида тил бирлигининг имловий хусусиятларини сақлаб қолиш билан характерланади. Шунингдек, тилда калкуляция (ўз тилидаги тегишли лексик бирлик билан алмаштириш орқали) лексик сўз олиш усули мавжуд бўлиб, у одатда мураккаб терминларни олишда қўлланилади. Масалан, “ижро варақаси”, “бошпана ҳуқуқи”.

Кўп олинма атамалар ўша тилда ўз аналогларига қараганда анча қисқа бўлади. Уларнинг сўз яшаш, бир хил ўзакли сўзлар қаторини ҳосил қилиш қобилияти, сўз ўзлаштираётган тилга қараганда анча кенг бўлади. Агар ҳар қандай атаманинг ўзига хос хусусиятлари, асосан, қисқалик, аниқлик ва баён этишнинг лўндалиги деб ҳисобланса, олинма сўзлар одатда, қисқа ва аниқ бўлиши керак бўлади. Шунингдек, синонимия ва полисемияни ўзлашма атамалардан истисно қилиш керак.

Бизнинг ҳисоб-китобларимиз асосида юридик атамаларнинг энг катта қатлами лотин (43.3%), инглиз (12.4%) ва француз (9.4%) тилларидан олинган ўзлашма сўзлардан иборат. Латинизмлар тилларга нафақат лотин тили билан бевосита алоқа орқали, балки таълим муассасалари орқали ҳамда бошқа тиллар орқали ҳам кириб келган. Европадаги кўп давлатлар учун лотин дин, адабиёт, фан ва расмий қоғозлар тили эди. Бу XII асргача давом этди. Кейинчалик лотин тили одамларга чет эллик мутахассислар билан ёзишмалар орқали мулоқот қилиш, турли илмий мақолаларни ҳимоя қилиш каби имкониятларни берди. Инглиз ва барча роман тиллари деярли уларнинг асл матн териш ва тузилишини ўзгартирмасдан ҳуқуқий атамалардан фойдаланади. Жуда кўп ҳуқуқий атамалар бевосита лотин тилидан, асосан, Ренессанс (Уйғониш) давридан олинган. Бу даврда лотин тилига қизиқиш нафақат черков ёзувига, балки алиби (alibi), меморандум (memorandum), вето (veto)га ҳам асосланади. Шунингдек, лотин тилидан кўплаб тушунчалар инглиз тилига француз тили орқали ўтган. Масалан, президент, Конституция, Конгресс. Кейинчалик бу атамалар рус тилида ишлатилган. Ўзбек тилига рус тили орқали ўрнашган. ЎТИЛда юқоридаги ҳуқуқий атамаларга қуйидагича таъриф берилган:

ПРЕЗИДЕНТ [лот. praesidens, praesi-dentis — олдинда ўтирувчи] 1 Республика бошқаруви шаклидаги кўпчилик мамлакатларда маълум муддатга сайлаб қўйиладиган давлат бошлиғи. Ўзбекистон президенти.

КОНСТИТУЦИЯ [лот. *constitutio*-белгилаш, қарор қилиш, тайинлаш, қонунлаштириш] Давлатнинг юксак юридик кучга эга бўлган асосий қонуни; барча жорий қонунларнинг асоси.

КОНГРЕСС [лот. *congressus* — учрашиш, кўришиш; тўқнашув] 1 Муҳим сиёсий, илмий ва б. масалалар юзасидан ўтказиладиган халқаро конференция, кенгаш. Тинчлик тарафдорларининг жаҳон конгресси.

Инглиз тилида тақдим этилган лотиндаги сўзнинг бошланғич шакли вариантлари бошқа тиллар орқали келган олинма сўзлар, деган қараш ҳам мавжуд. Масалан, *legalis* - “қонуний” сифати бир неча шаклда мавжуд: *legal* – лотин тилидан; *leal*–англо-нормандан; *loyal* – эски француз тилидан. ЎТИЛда “легал” асоси билан боғлиқ қуйидаги терминлар ва уларнинг изоҳи берилган:

ЛЕГИТИМ [лот. *legitimus* — қонуний, қонунларга мос, мувофиқ] ҳук. Қонуний, қонуний ҳуқуқ (ваколат)и бўлган, умум томонидан тан олинган. Мазкур объект эркин алмаштириладиган валюта ёки легитим сўмга сотилади. Газетадан.

ЛЕГИТИМАЦИЯ, легитимлаш [лот. *legitimus* — қонуний, қонунлаштирилган] ҳук. 1 Давлат ҳокимиятининг, бирон-бир ижтимоий тузилма, мақом, ваколатларнинг, ҳуқуқларнинг қонунийлигини эътироф этиш ёки маъқуллаш, тасдиқлаш; ушбу жараён муайян жамиятда тан олинган кадрларга таянади. 2 Қонунийликни ёки ваколатларни тасдиқловчи ҳужжатлар.

Замонавий ва рим иборалари ҳуқуқий матнларда бир-бири билан чамбарчас боғланган. Славян, Скандинавия ва герман тиллари асл имлосида қолган атама ва ибораларнинг ўзгаришларга дуч келганлиги нисбатан аҳамиятсиз. Кўпинча рус тилида асл имло қуйидаги иборалар билан сақланади: *a prima facie*, *ad hoc*, *inter alia*, *per se*, *pro et contra*. Бошқа барча ҳолларда транскрипциядан фойдаланилади. Жумладан, юриспруденция, нотариус, мандат, вазир, Республика, сервитут.

Бундан хулоса қилиш мумкинки, лотин тили кўпроқ фуқаролик ҳуқуқи билан боғлиқ бўлган рус тилидаги ҳуқуқий терминологияни ҳамда ижтимоий-сиёсий ҳаётни тўлдиришда катта роль ўйнаган. Рус ҳуқуқшунослари, айни пайтда, хорижий ибораларни шу қадар яхши кўрардиларки, уларни нафақат илмий ишларида, балки суддаги чиқишларида ҳам қўллаганлар. XIX–XX асрларнинг таниқли адвокати П.С.Пороховицкий бу ҳақда шундай деб ёзган еди: “Сиз римликлар ёки Ғарбий европалар олдида эмас, балки Россия суди олдида гапиряписиз. Сиз француз мақоллари ва лотин цитаталари билан китобларингизда, илмий учрашувларда, оқсуяк аёллар олдида чиқишлар қилинг, лекин судда чет тилида битта сўз ҳам гапирманг”. Буни тил софлигини сақлашга бўлган ҳаракат сифатида баҳолаш мумкин.

Лотин тилидаги кўплаб олинма сўзлар интернационал (халқаро) сўзлар ҳисобланади. Бу ўзлашма сўзлар маданий ёки ижтимоий ривожланишнинг айрим хусусиятлари билан боғланган халқларнинг турли тилларида такрорланади. Бундан асосий тушунчалар ва халқаро ҳуқуқ тамойиллари нима учун айнан лотин тилида белгиланганлиги аниқ бўлади. Умумий ўзакларга эга бўлган, аммо турли тилларда ишлатиладиган сўз тескари ёки бутунлай бошқача тушунчаларни англатиши мумкин. Русча “приказ” (ўзбекча “фармон”) сўзи (баъзи мамлакатларда бу давлат бошлиғининг норматив актидир), инглизча “ukase” рус тарихига бориб тақалади ва инглиз давлатлари ҳаётига татбиқ этилганда, бу “ўзбошимчалик, деспотик ҳаракат” деган маънони англатади ва аниқ салбий маънога эга. Бир неча асрлар давомида француз тили ҳуқуқий сўзлашувда муҳим роль ўйнаган. Бу XIII–XIV асрларда Англияда бир неча ҳуқуқий тиллардан бири эди. Француз тили ҳам узоқ вақт давомида халқаро бизнес тили бўлиб келган. Лотин илдизларига эга бўлган кўплаб француз сўзлари инглиз ҳуқуқий терминологиясига (*petit jury*, *domicile*, *voir dire*) ўтди. Агар француз ва инглиз синонимлари таққосланса, француз сўзлари кўпроқ интеллектуал ва мавҳум, инглиз сўзлари эса жуда аниқ ва оддий эканлиги равшанлашади. Франциянинг Европадаги роли ҳукмрон куч даражасига кўтарилган бўлса-да, кўпгина мамлакатларда ўзларининг ҳуқуқий сўз бойликларини давлат халқаро ва хусусий ҳуқуқ соҳаларидан французча терминлар билан тўлдира бошладилар. Бугунги кунга келиб, Европа Иттифоқи ишида Францияда тил таъсирининг янги

тенденциясини кўрсатмоқда. Рус, француз ифодаларида “акция”, “арбитраж”, “прокурор”, “дипломатия” каби сўзлар бор. Дипломатиянинг ҳозирги кўриниши французча — *diplomatie*дан олинган бўлиб, давлатларнинг ташқи сиёсат соҳасидаги вазифаларини амалга ошириш, шунингдек, чет элда ҳуқуқ ва манфаатларини ҳимоя қилиш соҳасидаги расмий фаолият, деган маънони акс эттиради.

Бу ҳуқуқий ифодалар ўзбек тилида ҳам қабул қилиниб фойдаланилмоқда. Ҳозирги кунда француз ҳуқуқий атамалари умумий сонининг 9,4% ни қамраб олган.

Германияда юридик фан учун муҳим давр – XIX асрнинг охири. Айни пайтда у Европа ва Шимолий Америкага сезиларли таъсир кўрсатмоқда. Турли ҳуқуқий мактабларга тегишли ўзлашма сўзлар тез тарқалди. Россияда Пётр I ҳукмронлиги билан кириб келган, ҳаётнинг барча жиҳатларини ўзгартиришга таъсир қилган ислохотлар хорижий – “аккредитив”, “банкрот”, “вексел” ва “ижара” каби немис тилидан ўзлаштирилган сўзлар билан рус ҳуқуқий терминологиясини бойитди. Инглиз тили XIX–XX асрларда халқаро савдо ва тижорат ҳуқуқида муҳим аҳамиятга эга бўлди. Бу тил уни билмаган шартнома тарафлари томонидан ҳам қўлланилган. Инглиз тилининг тижорат ҳуқуқи соҳасидаги ҳуқуқий сўзлашувининг муҳим қисми бошқа тиллардан олинган. Инглиз тилининг таъсири рус тили учун етарлича барқарор эди. Бу манба фуқаролик ҳуқуқи соҳасидан кўплаб сўзларни ўз ичига олади: де-факто, де-юре, персона грата, персона нон грата. ЎТИЛда ҳуқуқий термин изоҳи қуйидагича:

ПЕРСОНА [лот. *persona* — шахс, кимса, зот]: **персона грата** [лот. *persona grata* — матлуб шахс] 1) ҳуқ., сиёс. муайян давлатга дипломатик вакиллик номзоди шу давлат ҳуқумати томонидан маъқулланган киши; 2) кўчма хайрихоҳдик билан қараладиган одам. **Персона нон грата** [лот. *persona non grata* — номатлуб шахс] 1) ҳуқ., сиёс. Бирор давлатга дипломатик вакил этиб тайинланишига ўша давлат ҳуқумати томонидан розилик берилмаган ёки ишонччи йўқотган ва чақириб олинishi лозим бўлган дипломатик вакил; 2) кўчма хайрихоҳдик билан қаралмайдиган киши.

Инглиз тили ҳуқуқ терминларини рус тилига таржима қилиш асосан тавсифий методларга асосланган бўлиб, бундай терминлар кўпинча луғатларда қайд этилмайди. Юқоридагиларга асосланиб айтиш мумкинки, инглиз ҳуқуқий атамалари юридик терминологиянинг умумий сонидан – 12,4% эканлиги, бу эса анча юқори қатламни эгаллаганлиги аён бўлади.

Хулоса ўрнида айтиш мумкинки, тарихий ва лингвистик ёндашув нафақат тил тарихчилари, балки ҳуқуқий тарихчилар томонидан ҳам талаб қилинади. Ўрта аср ҳуқуқ тилини ва турли ёзма ёдгорликларда акс этган ҳуқуқий онгни ўрганиш учун энг истиқболли йўналиш тилшунослик, тарих ва ҳуқуқ кесишмасида амалга оширилган кенг қамровли тадқиқотдир.

XX аср ўзбек ҳуқуқий лексикасида қуйидаги жараёнларни кузатиш мумкин: 1) бошқа тиллардан олинган сўзлар мунтазам равишда ҳуқуқий муносабатлар янги тизимига ўтиш билан боғлиқ тил бўшлиқларини тўлдириш, сиёсат билан қонуннинг яқин муносабатлари, ўзгарувчан мафкуравий муносабатлар. Н.А.Купинанинг сўзларига кўра, “XX аср охирида рус тилининг кўринишини аниқлайдиган жараёнларнинг фаоллашуви тоталитар тизимнинг кулаши билан боғлиқ”. Бу номинациялар ижтимоий-сиёсий соҳада энг муҳим аҳамиятга эга бўлиб, рус тилига XX асрнинг 90 йилларида ва кейинчалик ўзбек тилига кириб келган ва турли тилларда частотали ва халқаро характерга эга; 2) XX асрнинг охирида ижтимоий-сиёсий сўз тизимига 1917 йилга қадар рус тилида фаол ишлатилган сўзлар қайта тикланди (дума, ҳоким, ғазначи, департамент ва бошқалар.); 3) совет ҳокимияти давридаги сўзлар сақланиб қолди (қўмита, комиссия, раис ва бошқалар).

Фаол ишлатиладиган замонавий ўзбек нутқида ҳуқуқий соҳага тегишли бўлган жуда кўп ўз тилига доир сўзлар мавжуд. Мамлакатнинг ижтимоий-сиёсий ва ҳуқуқий ҳаётидаги ўзгаришлар уларнинг актуализациясига ва ўзбек тилининг пассив фондидан фаол ҳолатга қайтишига ёрдам берди. Рим ҳуқуқи кўплаб жаҳон тиллари учун ҳуқуқий сўз

бирикмаларининг бирламчи манбаидир. Рим ҳуқуқий атамаларининг аксарияти ҳозирги кунда энг замонавий Қонунчилик институтларининг бойлиги бўлиб ишлатилмоқда.

Таҳлиллардан кўринадики, ЎТИЛда лотинча юридик терминлар салмоқли ўрин эгаллайди. Ўзбек тили ҳуқуқий терминология соҳасининг ҳозирги даражаси рус ҳамда бошқа халқлар терминологияси билан чамбарчас боғлиқ. В.А.Богородицкий бир тилдан бошқа тилга сўз ўзлаштирилишини қуйидагича белгилайди: “Халқнинг тарихий тараққиёти, ҳамда унинг бошқа халқлар билан туташувида янги тушунча ва предметлар ўзлаштирилиши мумкин, ушбу предметларнинг номлари янгидан ўйлаб топилмайди, балки ўзлаштирилаётган тилнинг қонуниятларига мос равишда ўзлаштирилади ва шу билан бирга янги сўзлар ҳосил қилинишида муҳим аҳамият касб этади.

Илм-фан тараққиёти, шубҳасиз, ўрганилаётган объектни ифодалаш учун махсус сўзларнинг пайдо бўлишини тақозо этади. Техника, маданият, санъат, ижтимоий-сиёсий ҳаётнинг ривожини ўзининг махсус сўзларини вужудга келтиради. Бундай ҳолат турли вақтларда Ер юзининг турли қисмларида рўй беради ва у хилма-хил тилларнинг моддий шаклига айланади. Бинобарин, фанда — “махсус сўзлар”, яъни терминларнинг аҳамияти тобора ошиб бормоқда. Термин маълум фан ёки ҳунар соҳасига оид тушунчаларни қайд қилиш, сақлаш ва бу соҳада тўпланган билим, тажриба, техник маҳорат ва малакани бошқаларга бериш воситасидир. Шунинг учун ҳам илм, техника, ижтимоий муносабатларнинг ривожланиши атамаларнинг назарий ва амалий қимматини оширади.

О.У.Салимовнинг фикрича, “ҳар бир соҳадаги терминлар профессионал илм асосида ўша соҳа вакилларига аниқ тушунарли тарзда бўлади. Атамашунослик терминларни системалайди. Унга маълум бир соҳага оид терминларни киритади. Ва уларнинг маъно англаш доирасини чегаралайди”.

Инсон ҳаёти ва уни қамраб олган замин доимий тараққий этиб бормоқда. Замонавий турмуш тарзини техник воситалар ва интернетсиз тасаввур қилиб бўлмайди. Шундай экан, атроф-муҳит, илм-фан ва касб-ҳунарга оид терминлар ҳам янгиланиб бормоқда. Вақтга ҳамоҳанг бўлиш – давримиз талабидир. Бу талабга жавоб бериш учун янги кириб келган терминлар ва махсус лексикадан нафақат фан арбоблари ва мутаххасисилар балки ҳамма инсонлар хабардор бўлишлари шарт. Ҳаётимизнинг ажралмас дебочаси деб ҳисобланган ҳуқуқни тушуниш, уни тўғри талқин этиб билиш борасида юридик терминларнинг вазифаси беқиёс. ЎТИЛда берилган юридик терминлар талқинини оммалаштириш, халққа тушунарли тарзда етказиш муҳим вазифалардандир.

Иктибослар/Сноски/References

1. Бондарева Н. А. Изменение значения юридических терминов внутри терминосистем при переводе в русском и английском языках// Университетское переводоведение. Вып. 7. Материалы VII Международной научной конференции по переводоведению «Федоровские чтения» 20-22 октября 2005. – СПб., 2006. – С. 64-69.
2. Гринев-Гриневиц С. В. Терминоведение. – М.: Академия, 2008.
3. Даниленко В. П. Русская терминология: Опыт лингвистического описания. – М., 1977.
4. Ивакина Н. Н. Профессиональная речь юриста. – М.: Изд-во «БЕК», 1997.
5. Исаков В. Б. Язык права // Юрислингвистика-2: русский язык в его естественном и юридическом бытии. – Барнаул, 2000. – С. 64-80.
6. Канделаки Т. Л. Значение терминов в системе значений научнотехнической терминологии// Проблемы языка науки и техники. – М., 1970. – С. 3-39.
7. Кокунова Ю. В. Латинские выражения в юридическом дискурсе // Языки профессиональной коммуникации: Сборник статей третьей международной научной конференции/ Отв. ред. Е. И. Голованова. – Челябинск, 2007. – С. 223-234.
8. Кузнецова Ю. А. Соотношение юридических терминов и профессионализмов в лексической системе английского языка. – Саратов, 2004.

9. Мартынова Н. А. Особенности построения английских юридических терминов // Наука и практика – журнал Федерального государственного казённого образовательного учреждения высшего профессионального образования «Орловский юридический институт Министерства внутренних дел Российской Федерации имени В. В. Лукьянова». – № 4 (61) – 2014 г. – С.193-197.
10. Ўзбек тилининг изоҳли луғати. 5 жилдли. – Тошкент: Ўзбекистон миллий энциклопедияси, 2006.
11. Хабибуллина Н. И. Язык закона и его постижение в процессе языкового толкования права – М, 1996.
12. Хижняк С. П. Юридическая терминология: формирование и состав – Саратов, 1997.
13. Шмелькова В. В. Общественно-политическая и юридическая лексика в русском языке конца XX века (на материале толковых словарей) // Вестник РУДН, серия Лингвистика, 2009. – № 1. – С. 87-90.

СЎЗ САНЪАТИ
ХАЛҚАРО ЖУРНАЛИ
4 ЖИЛД, 1 СОН

МЕЖДУНАРОДНЫЙ ЖУРНАЛ
ИСКУССТВО СЛОВА
ТОМ 4, НОМЕР 1

INTERNATIONAL JOURNAL
OF WORD ART
VOLUME 4, ISSUE 1